

Nr 3

Utlåtande i anledning av väckta motioner med förslag till lag om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 4 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och herr *Norling* samt nr 4 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Stockholm *m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte antaga följande förslag till

Lag

om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

I de fall, varom i denna lag stadgas, skola om begränsningen av den ordinarie arbetstiden enligt allmänna arbetstidslagen gälla nedan angivna särskilda bestämmelser.

§ 2.

De i allmänna arbetstidslagen rörande begränsningen av den ordinarie arbetstiden angivna tidrymderna å 48 och 96 timmar skola i stället vara 40 respektive 80 timmar beträffande

- a) arbete under jord i gruva eller stenbrott eller vid anläggning av tunnel;
- b) arbete i gjuterier;
- c) arbete som med regelbunden skiftindelning bedrivs dygnet runt;
- d) arbete som minst 3 timmar är förlagt till mellan kl. 23 och 5;
- e) arbete i vilket arbetstagaren utsättes för röntgenstrålning eller strålning från radioaktivt ämne i sådan omfattning som kan innebära hälsofara;
- f) arbete som utföres av sjuksköterska å kirurgisk operationsavdelning vid normal- eller centrallasarett;

- g) arbete som utföres å sjukhuslaboratorier;
- h) trafikpersonal inom järnvägsväsendet ävensom förare och konduktörer å spårvagnar, förare och konduktörer å bussar i stadstrafik jämte förare å automobiler och andra bussar i yrkesmässig trafik.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 4.

I fråga om gällande bestämmelser om arbetstid må här anföras följande:

De huvudsakliga och generella arbetstidsbestämmelserna finns i *lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning*, den s. k. allmänna arbetstidslagen. Denna äger i princip tillämpning å rörelser och företag inom hela näringslivet, alltså icke blott å industrien utan även å handeln. Såsom ett allmänt undantag gäller dock, att lagen endast äger tillämpning, såvitt i rörelsen eller företaget i regel användes flera än fyra arbetare; de s. k. småföretagen är sålunda uteslutna. Vidare finns åtskilliga andra undantag. Somliga av dessa ställer vissa näringsgrenar helt utanför allmänna arbetstidslagen, medan andra avser vissa former av arbete.

Lagen om arbetstidens begränsning innehåller beträffande ordinarie arbetstid den huvudregeln, att arbetsgivare ej må använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än 48 timmar i veckan. Arbetstiden kan inom denna ram något variera för olika veckodagar men får icke något dygn uppgå till mer än nio timmar. Från huvudregeln gäller det undantaget för arbete som bedrivs med regelbunden skiftindelning, att arbetet under olika dygn och veckor kan variera, blott icke den sammanlagda arbetstiden för tidrymd av högst tre veckor blir längre än att den motsvarar 48 timmar i veckan. Vidare gäller särskilda bestämmelser för vissa slag av arbeten m. m.

För vissa näringsgrenar har genom särskilda lagar givits bestämmelser om arbetstiden.

Den i motionerna berörda frågan om förkortning av arbetstiden för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete har utretts av den efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 februari 1947 tillkallade *arbets-tidsutredningen*. Denna har haft i uppdrag att verkställa utredning rörande en allmän översyn av arbetstidslagstiftningen. I direktiven för utredningen anfördes bland annat, att en generell förkortning av arbetstiden icke kunde geomföras på grund av de då rådande produktionsförhållandena. Med hänsyn härtill borde utredningens arbete främst inriktas på att genomföra en förkortning av arbetstiden för vissa grupper arbetstagare. De grupper, som

direktiven här främst nämner, är skiftarbetare och personer med i andra avseenden särskilt påfrestande arbete.

Utredningen framlade år 1954 ett betänkande om ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning (SOU 1954: 22; bilagor i SOU 1954: 23). Enligt ett av utredningen utarbetat förslag till allmän arbetstidslag må arbetsgivare enligt huvudregeln i 5 § 1 mom. till arbete å ordinarie arbetstid icke använda arbetstagare under längre tid, raster oräknade, än 48 timmar under loppet av en vecka eller, om arbetet bedrivs regelmässigt såväl vardag som sön- och helgdag, 96 timmar under loppet av två veckor i följd.

Utredningen har vidare i betänkandet framlagt förslag till lag om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete. Beträffande detta förslag till partiell arbetstidsförkortning anföres i betänkandet sammanfattningsvis följande.

»På grund av svårigheterna att avgränsa olika arbetstigaregrupper från varandra och att få en rationell mätare på graden av ett arbetes påfrestande natur har utredningen måst begränsa förslaget om partiell arbetstidsförkortning till några få arbetstigaregrupper. Beträffande dessa grupper gäller enligt utredningens uppfattning att de låter sig väl avgränsas från andra och att det arbete de utför odiskutabelt är av natur som måste karakteriseras såsom särskilt påfrestande. Utredningen har vidare aktualiserat de förslag i förkortningsfrågan som utredningen tidigare framlagt. Utredningens förslag kan sammanfattas sålunda.

1. Arbetstagare, som sysselsättes i arbete under jord i gruva eller stenbrott eller vid anläggning av tunnel, föreslås erhålla en till högst 40 timmar begränsad arbetsvecka.

2. Arbetstagare, som sysselsättes i arbete vilket bedrivs med regelbunden skiftindelning dygnet runt, föreslås erhålla en arbetstid uppgående till högst 42 timmar per vecka.

3. Arbetstagare, som utsättes för röntgenstrålning eller strålning från radioaktivt ämne i sådan omfattning som kan innebära hälsofara, föreslås erhålla en arbetstid om högst 42 timmar per vecka.

4. Sjuksköterska å kirurgisk operationsavdelning vid normal- eller centrallasarett föreslås jämväl erhålla en arbetstid om högst 42 timmar per vecka.

5. Nattarbetare, som icke är att hänföra till någon av de i det föregående angivna grupperna, föreslås erhålla arbetstiden på så sätt begränsad, att ordinarie arbetstid, som infaller mellan kl. 23 och 5, beräknas högre än den tid varunder arbete faktiskt utförts. För trafikpersonal med krävande säkerhetstjänst vid järnväg upplåten för allmän trafik föreslås sådan nattarbetstid skola beräknas $\frac{1}{3}$ högre och för andra arbetstagare med nattarbete $\frac{1}{6}$ högre. En förutsättning för att den sistnämnda kategorien nattarbetare skall erhålla arbetstiden förkortad är dock, att det mellan kl. 23—5 utförda arbetet har en omfattning av minst tre timmar.

I fråga om nattarbetare föreslås vidare gälla att arbetstiden till följd av de nya lagbestämmelserna ej skall bli begränsad till kortare tid än 42 timmar per vecka. Den förkortade arbetstiden föreslås träda i kraft den 1 januari 1956. Dock skall i fråga om sjuksköterska å kirurgisk operationsavdelning vid normal- eller centrallasarett och arbetstagare som sysselsättes i intermittert skiftarbete gälla att den kortare arbetstiden icke skall träda i tillämpning förrän den 1 januari 1957. För den sistnämnda gruppen skall arbetstiden under 1956 emellertid vara högst $45\frac{1}{3}$ timmar i genomsnitt för vecka.»

Vid en jämförelse mellan utredningens och motionärernas förslag bemärkes bl. a., att utredningen föreslår en till högst 40 timmar i veckan begränsad arbetstid endast för arbetstagare, som sysselsättes i arbete under jord i gruva eller stenbrott eller vid anläggning av tunnel, medan motionärerna föreslår, att 40 timmars arbetsvecka genomföres för samtliga de grupper, som avses med det i motionen framlagda lagförslaget. Vidare kan påpekas, att de i samma lagförslag under b) och g) berörda grupperna, nämligen arbetstagare med arbete i gjuterier resp. arbete som utföres å sjukhuslaboratorier, icke föreslås till förkortad arbetstid i utredningens lagförslag.

Beträffande gjuteriarbetarna föreslås emellertid i ett vid utredningens betänkande fogat särskilt yttrande av ledamöterna i utredningen fru *Elsa Johansson* och herr *Olof Nilsson*, att de erhåller en till 42 timmar förkortad arbetsvecka. Jämväl trafikpersonal inom järnvägsväsendet ävensom förare och konduktörer å spårvagnar, förare och konduktörer å bussar i stadstrafik jämte förare å automobiler och andra bussar i yrkesmässig trafik bör enligt herr *Nilsson* — i likhet med vad som gäller för treskiftsarbetare — erhålla en till 42 timmar förkortad arbetsvecka. Även i andra avseenden än de nu berörda har i särskilda yttranden till betänkandet framlagts avvikande meningar.

Arbetstidsutredningens betänkande är för närvarande föremål för remissbehandling.

Utskottet

Frågan om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete har utretts av arbetstidsutredningen, och denna har under fjolåret framlagt ett betänkande med förslag till lag i ämnet. Betänkandet är nu föremål för remissbehandling, och riksdagen bör därför enligt utskottets mening icke för närvarande taga ställning i frågan.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 4 och II: 4, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 februari 1955

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson*, Sunne*, Axel E. Svensson, fru Svenson, fru Carlqvist, herrar Magnusson, Anders E. Johansson och Grönkvist;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Tobo, fru Johansson i Norrköping*, herrar Nilsson i Göteborg, Carlsson i Bakeröd, fröken Höjer, herrar Odhe, Bengtsson i Varberg och Fredriksson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.